

Druhá lokalita *Gentiana kochiana* PERR. et SONG. v ČSSR

(Údolí Satiny v Moravskoslezských Beskydech)

Eine zweite Lokalität von *Gentiana kochiana* PERR. et SONG. in der ČSSR

Přemysl K u n s t o v n ý

Došlo 23. ledna 1967

Abstrakt -- *Gentiana kochiana* PERR. et SONG. war bis jetzt in der ČSSR nur von einer Lokalität bekannt, die sich in Mähren in den Weissen Karpaten befindet. Hier wächst sie im Wiesenkomplex Lesná (△ 696), und zwar im nördlichen Teil in einer Meereshöhe von 590 m auf einer begrenzten Fläche von ungefähr 5 Ar und in einer Menge von etwa 2500 Exemplaren. Der Verfasser hat am 9. 5. 1966 *Gentiana kochiana* an einer weiteren Lokalität in den Mährisch-schlesischen Beskiden ungefähr 100 km nördlich von der bisher bekannten gefunden. Diese liegt an einem sanften nord-östlich gelegenen Talabhang des Satina-Baches südöstlich von Malenovice am Fusse des Berges Lysá hora (△ 1325) in einer Meereshöhe von etwa 630 m. Die Lokalität von ungefähr 5 Ar Grösse ist eine Bergwiese, deren Unterlage durch humosen Schutt mit Flysch im Untergrund gebildet wird. Am erwähnten Tage blühten dort schätzungsweise 500—700 Exemplare. Mit den Pflanzen, die in der Umgebung bis in die Entfernung von einigen hundert Metern zerstreut wachsen, kann man die Gesamtmenge der Exemplare an dieser Lokalität auf annähernd auf 1000 schätzen. *Gentiana kochiana* erreicht hier zugleich die nördliche Grenze ihrer Verbreitung.

Jediné doposud známé nálezíště hořce Kochova (*Gentiana kochiana* PERR. et SONG.) v ČSSR bylo na území Moravy v Bílých Karpatech, a to na omezeném místě lučního komplexu Lesná (kóta 696) západně obce Strání, v severní mírně se svažující části blíže kóty 590 na ploše asi 5 arů, kde byl počet jedinců odhadován asi na 2500. Tuto lokalitu objevil 9. května 1936 učitel Fr. Č o u k a po předchozím upozornění zemědělského dělníka Jos. M i k l á n k a.

Dne 9. května 1966 našel autor *Gentiana kochiana* PERR. et SONG. v Moravskoslezských Beskydech na svahu údolí potoka Satiny jihovýchodně od obce Malenovice, a to na místě, kde podle několika let starého ústního sdělení Zdeňka K i l i á n a se měla vyskytovat *Gentiana verna* L. Uvedeného dne, kdy průzkum byl ztížen deštěm, kvetlo podle hrubého odhadu 500 až 700 exemplářů. Později byly zjištěny další rostliny kvetoucí roztroušeně v okolí, takže celkové množství exemplářů na této lokalitě lze odhadnout přibližně asi na 1000. Autorem byly sebrány 2 exempláře pro determinaci až 15. května, kdy současně byly provedeny snímky několika rostlin, které kvetly již jen ojedinelé.

Zmíněné nálezíště leží na úpatí Lysé hory (kóta 1325) v nadmořské výšce okolo 630 m, a to na několika spolu více méně souvisících plochách pastvinné louky svažující se mírně k severovýchodu, o celkové ploše asi 5 arů. Kromě toho roste *Gentiana kochiana* na obdobných stanovištích roztroušeně v okolí do vzdálenosti 300—400 m. Půdní podklad tvoří humózní svahová suť na podloží pestrých godulských vrstev (podle průzkumu prof. V a l o š k a z Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody v Ostravě). V centru lokality připadá na jeden čtvereční metr okolo 10 exemplářů a *Gentiana kochiana* tam roste ve společnosti těchto druhů: *Festuca rubra*, *Anthoxanthum odoratum*, *Dactylis glomerata*, *Carex panicea*, *Ajuga reptans*, *Anemone nemorosa*, *Alchemilla pastoralis*, *Fragaria vesca*, *Antennaria dioica*, *Astrantia major*, *Cardamine flexuosa*, *Luzula nemorosa*, *Primula elatior*, *Thymus alpestris*, *Viola canina*, *Viola riviniana*, *Polygala vulgaris*, *Bellis perennis*, *Gentiana asclepiadea*, *Ranunculus acer*, *Plantago lanceolata*, *Myosotis palustris*, *Phyteum spicatum*, *Potentilla tormentilla*, *Listera ovata*, *Lychnis flos-cuculi*, *Veronica chamaedris*, *Chrysanthemum leucanthemum*, *Rumex acetosa*, *Calluna vulgaris*, *Lycopodium clavatum*, *Vaccinium myrtillus*.

V listopadu 1966 byla na přírodovědecké fakultě university J. E. Purkyně v Brně za účasti doc. V i c h e r k a, doc. S m e j k a l a a autora rostlina jednoznačně určena jako *Gentiana*

* Adresa: Na desátém 21, Ostrava 1.

kochiana, a to jak porovnáním s herbářovým materiálem z Lesné v Bílých Karpatech, tak na základě údajů z literatury. Tamtéž byl v herbáři katedry botaniky rovněž uložen dokladový materiál.

Dotazem autora na Krajském středisku památkové péče a ochrany přírody v Ostravě bylo zjištěno, že výskyt *Gentiana kochiana* v Beskydech není znám ani evidován. Z hořců vyskytujících se v Beskydech a jejich okolí jsou tam evidovány pouze *Gentiana asclepiadea* SCOP., *G. cruciata* L., *G. ciliata* L. a *G. polymorpha* WERTST. Dále bylo zjištěno, že území, na němž leží lokalita *Gentiana kochiana*, je v pracovní mapě zakresleno jako rekreační oblast a je tam plánována výstavba velkého střediska zimních sportů, ke které byl dán předběžný souhlas. Krajským střediskem bylo dokonce požadováno přeložení plánované příjezdové silnice k rekreačnímu areálu právě na stranu údolí, kde lokalita *Gentiana kochiana* leží, ač protější strana by byla stavebně výhodnější. Jelikož tímto řešením by mohla být lokalita vážně ohrožena, snaží se autor docílit změny plánu výstavby.

D i s k u s e

Pohledem na mapku zeměpisného rozšíření *Gentiana kochiana* P. S. podle JAKOWATZE (1899) a KRISTA (1937) zjistíme, že lokalita hořce Kochova v Beskydech, vzdálená asi 100 km vzdušnou čarou směrem přibližně severním od naleziště na Lesné v Bílých Karpatech, je nejsevernějším dosud známým stanovištěm této rostliny. Přijmeme-li domněnku KRISTOVU (1937), že „výskyt *Gentiana kochiana* na Lesné jest zajisté reliktní a s velkou pravděpodobností můžeme soudit, že jde o reliktní doby glaciální“ za platnou i pro naleziště v Beskydech, proti čemuž není žádného podstatného důvodu a uvážíme-li okolnost, že lokalita hořce Kochova v Bílých Karpatech byla objevena teprve v roce 1936, v Beskydech pak unikala pozornosti resp. determinaci dokonce až do roku 1966, lze považovat za pravděpodobné, že by mohly být na našem území objeveny další jeho lokality, a to hlavně v prostoru, ležícím mezi oběma zjištěnými nalezišti, nejspíše v oblasti Vsetínské vrchy—Javorníky, v nadmořských výškách mezi 500 a 700 m. Přitom je třeba pamatovat, že hořce Kochův kvete poměrně krátkou dobu, a to na severních polohách v první polovině května, jinde nebo za příznivých podmínek popřípadě již koncem dubna. V této souvislosti je třeba upozornit na to, že doba květu VI—VIII, udávaná DOSTÁLEM (1958) i VESELÝM (1961), by mohla mít platnost pro alpinské a subalpinské pásmo, kde je hořce Kochův původně domovem, nepatří však pro naše naleziště, vyjma snad případy refluorescence. Hořce Kochův je totiž rostlinou velice časnou, rozkvétající v několika málo týdnech po sejítí sněhu.

L i t e r a t u r a

- DOSTÁL J. (1958): Klíč k úplné květeně ČSR. — Praha.
JAKOWATZ A. (1899): Die Arten der Gattung *Gentiana*, Sect. *Thylacites* Ren. und ihr entwicklungsgeschichtlicher Zusammenhang. S. B. Acad. Wiss. Wien, Prag, cl. math.-natur., sect. I, 108.
KRIST V. (1937): Příspěvek k poznání květeny československé II. Spisy přírod. Fak. Masaryk. Univ. Brno, no. 288 : 1—17.
VESELÝ J. (1961): Chráněné rostliny II. — Praha.